

ИЖОДКОР ЁШЛАР ТАРБИЯСИДАГИ МУҲИМ БОСҚИЧЛАР

Raximov Minhojiddin

Toshkent menejment va iqtisodiyot institut

Bines boshqaruvi va moliya kafedrası katta o'qituvchisi

Аннотация. Педагогика фанининг асосий категориялари таълим-тарбия орқали шахс камолотини таъминлаш экан, унинг ижодий қобилиятини ривожлантириш, кутилган натижа самарадорлигига эришишга қаратилган жараёнларнинг умумий моҳиятини ёритади ва тадбиқ этади.

Калит сўзлар: *шахс, тарбия, таълим (ўқитиш, ўқиш), фаоллик ижодкорлик, билим, кўникма, малака, компетенция, маълумот, ривожлантириш.*

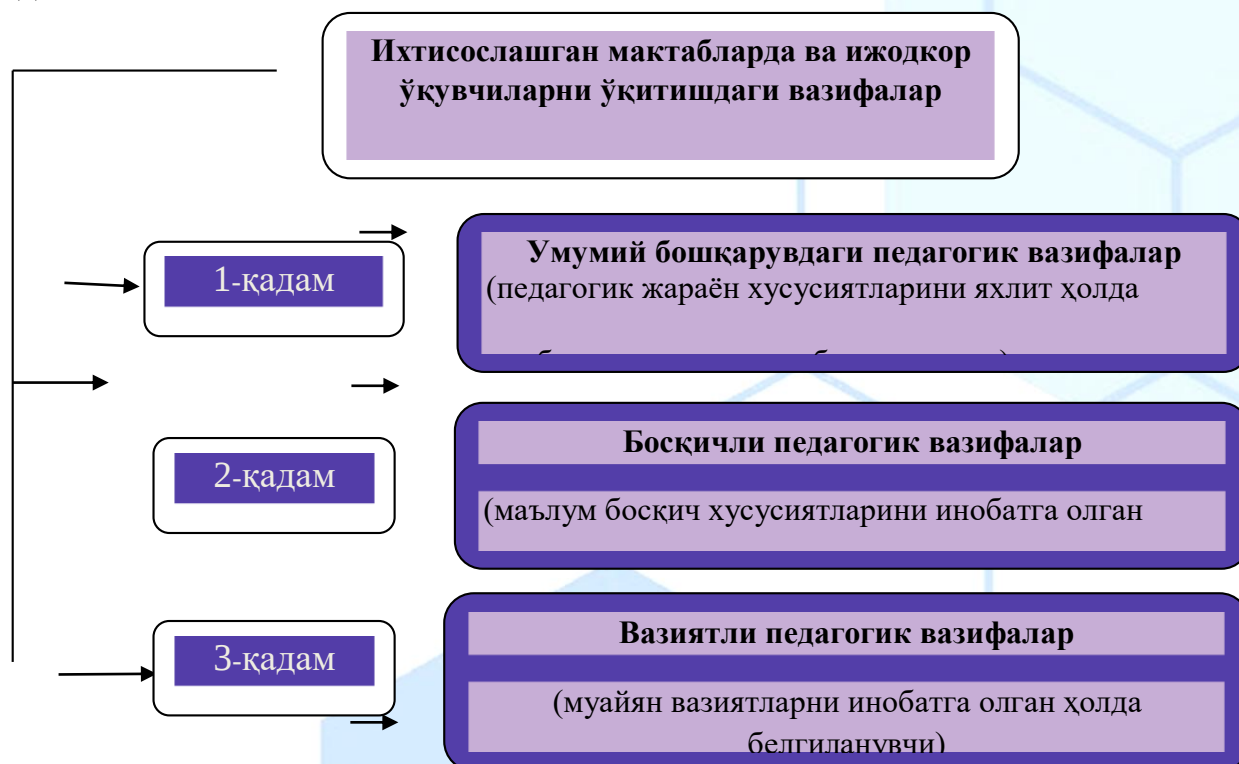
Ёшларнинг ижодий фаолиятини босқичма-босқич ривожлантириб бориш ва таълим муассасасини бошқариш ташкилий тизим сифатида ўқитувчининг метин иродаси, назарий ва амалий маҳорати, соҳа бўйича эгаллаган билимлари, фаолиятда орттирган тажрибасига боғлиқ бўлади.

Ихтисослашган ва ижод мактабларида ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини, қобилиятини доимий ривожлантириш учун ўқув материалларини ўрганиш тизими, ҳар бир фанга, мавзуга оид ўқув элементлари ажратилади, ўқувчиларнинг ўз ёшига мутаносиб ҳолда реал билиш имкониятлари ўрганилади. Шу асосда ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини, қобилиятини янада ривожлантириш хусусиятлари аниқланиб, таълим муассасаси имкониятлари, бошқариш механизмлари уларни яратишда, фаолиятини ташкил этишда, бошқаришни, назорат қилиш меъёрлари, технологиялари, усуллари, воситалари, тамойиллари ишлаб чиқилади.

Ўқувчиларнинг ижодий фаолиятини ривожлантириш ва бошқариш таълимнинг ижтимоий, педагогик мақсадларга таянган ҳолда педагогик жараёни акс эттирувчи умумий келажак стратегияси ҳисобланади. Мазкур жараён босқичма-босқич, тизимли ва мақсадли амалга оширилади. Юртимизда бундай ижодкор, ихтидорли ўқувчиларни ўқитишга ва тарбиялашга йўналтирилган таълим муассасаларида, мактабларда ўқув режаси, дастурлари, дарслик, методик тавсиялар ва бошқа ўқув қўлланмалар муҳим манба бўлиб хизмат қилади. Педагогик вазиятни тўлақонли англаш ҳамда вазифаларнинг аниқ ва тўғри белгиланиши педагогик жараёни самарали ҳал этишнинг муҳим шарти ҳисобланади.

Ихтисослашган ва ижод мактабларини бошқаришда ва ижодкор ўқувчиларни тарбиялашда педагогик мақсад, педагогик жараёни ташкил этишга тайёрланиш босқичида педагогик вазифа кутилган натижа сифатида қабул қилинади. Ўқитиш жараёнида педагогик фаолиятнинг муваффақияти турли бошқарув технологиялари ва вазифаларининг моҳияти билан белгиланади. Тизимни амалга ошириш жараёни бир йўла ёки бирин-кетин англанишига, қабул қилинишига боғлиқ.

Маълумки, педагогик фаолият учун умумий бўлган вазифалар қуйидагилардир (1.1.1-рasm) Бунда ихтисослашган ва ижод мактабларини такомиллаштириш тизимига алоҳида урғу берилади. Айниқса, ўқувчиларнинг дарслардаги фаоллиги, янги мавзунини ўзлаштиришига ажратиладиган вақт, мавзунини тушуниш, мустақил англашларига кўмаклашиш, қайта алоқага чиқиш, муносабат билдириш кабилар муҳим саналади. Асосий вазифа ўргатиш йўллари ўқитувчи шахси ва ўрганиш ҳамда мутолаа қилиш ўқувчи шахси фаолиятида акс этади.

1.1-рasm. Ихтисослашган мактабларда ва ижодкор ўқувчиларни ўқитишдаги асосий вазифалар

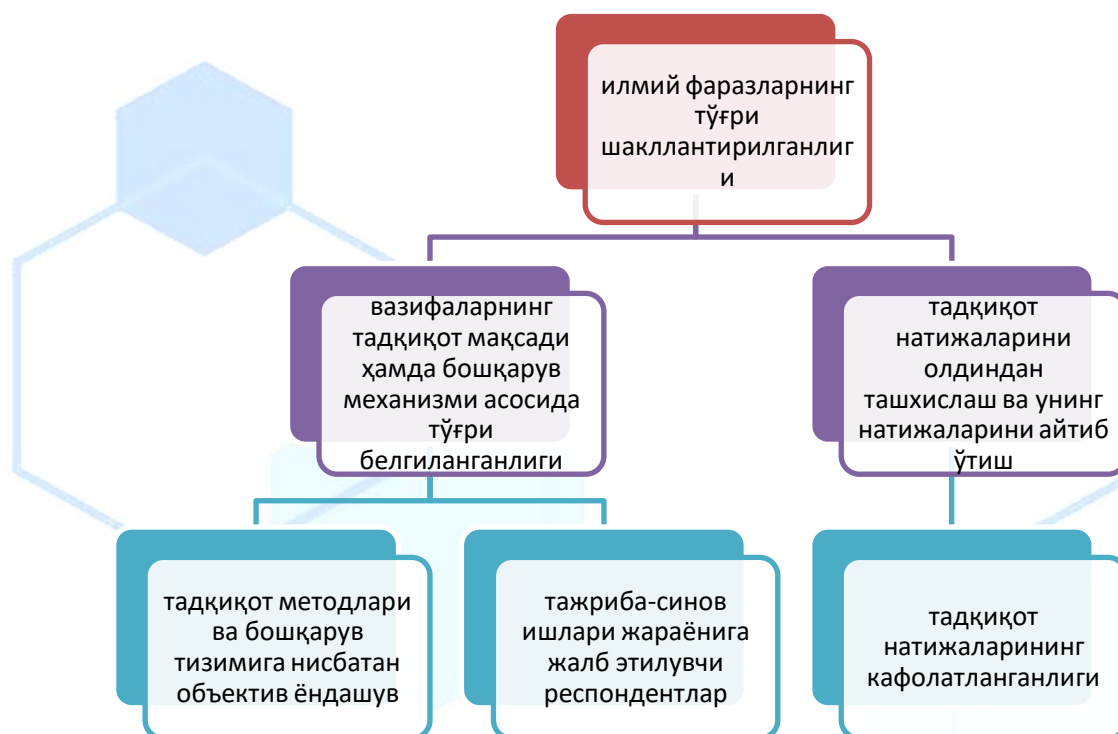
Агар ихтисослашган ва ижод мактабларида педагогик вазият ва бошқарув жараёни етарли даражада тўғри ташкил килинмаса ва анланмаса, у ҳолда педагогик мақсадларни ва вазифаларни ҳал этиш йўллари ҳам тўғри белгиланмайди. Мазкур таълим муассасасида касбий фаолиятни бошлаган

Ўқитувчи педагогик вазиятни тўғри англаши, мақсад ва вазифаларни тўғри белгилаш малакасига эга бўлсагина, фаолият тизимли ривожланади. Ижодкор ўқувчиларни тарбиялаш ва улар билан ишлаш жараёнида ҳар доим ҳам ўқитувчи ҳақ бўлавермайди. Баъзан улар ўзларига маъқул бўлган йўлни тутадилар ва педагогик вазифани дарҳол ҳал этмоқчи бўладилар, натижада жиддий хатога йўл қўйилади. Аммо айрим ҳолатларда тажрибали педагоглар ҳам педагогик вазиятни тўғри англашга эътиборсиз қарайдилар. Натижада, педагогик фаолиятда номутаносиблик вужудга келади: педагог ўз фаолиятининг педагогик мақсадларнинг ҳал этилишини таъминлай олиш-олмаслигини ўйлаб ўтирмай, ўқувчиларни фаоллаштиради, кўрғазмали қуроллардан фойдаланади ёки турли креатив топшириқлар ва методлар орқали билимларни назорат қилади. Бизга яхши маълумки, ҳар бир фан ўзининг таянч тушунчалари, қонуниятлари, тамойиллари, қоидалари тизимига эга. Айнан мана шу ҳолат унинг фан сифатида эътироф этилишини кафолатлайди.

Фаннинг моҳиятини очиб берувчи энг муҳим, асосий тушунча - категория деб аталади.

Соҳага оид муаммонинг долзарблиги ва мавзунинг аниқ белгиланганлиги юзасидан дарсда ва уни такомиллаштиришда қўйидагиларга (1.1.2-расм) бўлинади:

- 1) илмий фаразларнинг тўғри шакллантирилганлиги;
- 2) вазифаларнинг тадқиқот мақсади тўғри белгиланганлиги;
- 3) тадқиқот методларига нисбатан объектив ёндашув;
- 4) тажриба-синов ишлари жараёнига жалб этилувчи респондентларнинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятлари, шунингдек, шахс ривожланиши қонуниятларининг тўғри ҳисобга олинганлиги;
- 5) тадқиқот натижаларини олдиндан ташхислаш ва унинг натижаларини айтиб ўтиш;
- 6) тадқиқот натижаларининг кафолатланганлиги .

1.2-расм. Ихтисослашган мактабларда ўқитиш структураси.

Ушбу таълим жараёнида педагог фаолиятининг яна бир номутаносиблик томони шундаки, кўпчилик педагоглар педагогик вазифаларини иккинчи даражали, функционал, ўткинчи вазифаларга алмаштирадилар ва фақат айрим жиҳатларигагина диққатларини қаратадилар бундай фаолият тури эса амалиётда ўзини оқламайди.

Таълим жараёнида айниқса, педагогиканинг асосий категориялари, фаннинг таянч тушунчалари, қонуниятлари, тамойиллари, қоидалари тизимига эга. Айнан мана шу ҳолат унинг тизимли ривожланишида муҳим аҳамият касб этади, эътироф этилишини кафолатлайди.

Биламизки, ҳар қандай фаннинг моҳиятини очиб берувчи энг муҳим, асосий тушунча категория деб аталади.

Педагогика фанининг асосий категориялари шахс камолотини таъминлаш экан, унинг ижодий қобилиятини ривожлантириш, таълим ва тарбия самарадорлигига эришишга қаратилган жараёнларнинг умумий моҳиятини ёритади. Энг муҳим категориялар сифатида қуйидагиларни ажратиш мумкин: *шахс, тарбия, таълим (ўқитиш, ўқиш), фаоллик ижодкорлик, билим, кўникма, малака, компетенция, маълумот, ривожлантириш, ривожлантириш*. Ушбу категориялар ўқувчи шахсини тарбиялаш ва ижодий ривожланишида муҳим бўлганлиги сабабли уларга тўхталиб ўтамиз.

Энг муҳим категорияларга шарҳ бериб, ижодкор ўқувчи таълим - тарбиясида фаолияти учун муҳим бўлган қуйидагиларга эътибор қаратдик:

Шахс - руҳий жиҳатдан тараққий этган, шахсий хусусиятлари ва хатти-ҳаракатлари билан бошқалардан ажралиб турувчи, муайян хулқ-атвор ва дунёқарашга эга бўлган, ижтимоий субъект, жамият аъзоси. Шахс ривожланишига ирсият, муҳит, тарбиянинг таъсири билан бирга унга фаолиятнинг таъсири ҳам ўта муҳимдир. “Жамият билан доимий муносабатни ушлаб турувчи, ўз-ўзини англаб, ҳар бир ҳаракатини мувофиқлаштирувчи шахсга хос бўлган энг муҳим ва умумий хусусият - бу унинг фаоллигидир.

Тарбия - муайян, аниқ ва реал мақсад ҳамда ижтимоий-тарихий тажриба асосида ёш авлодни ҳар томонлама ривожлантириш, ўстириш, унинг онги, хулқ-атвори ва дунё-қарашини таркиб топтириш жараёни.

Таълим - ўқувчиларни назарий билим, амалий кўникма ва малакалар билан қуроллантириш, фаолият компетентликни таркиб топтириш, уларнинг билиш қобилиятларини ўстириш ва дунёқарашларини ривожлантиришга йўналтирилган босқичли жараён.

Фаоллик – (лотинча “aktus”)- ҳаракат, “aktivus” –фаол сўзларидан келиб чиққан тушунча) шахснинг ҳаётдаги барча хатти-ҳаракатларини намоён этишини тушунтирувчи категориядир”- деб таъкидлайди ўзбек олимаси В. М. Каримова. Шунинг учун ҳам психологияда шахс, унинг онги ва ўз-ўзини англаши муаммолари унинг фаоллиги, у ёки бу фаолият турларида иштироки ва уни уддалашга алоқадор сифатлари орқали баён этилади.

Ижодкорлик – бирор бир воқеликка мавжуд билим ва ҳис –туйғулар орқали креатив ёндашув. “Ижодий фаолият” - деб таъкидлайди А. М. Матюшкин – билиш жараёнлари билан боғлиқ бўлган тизимдир”. Бир қатор психолог олимлар - Н.П. Шчерба, В. С. Юркевич, Е. Л. Яковлевалар: “Ижодий фаолият –инсон фаоллигини мужассамлаштирувчи ҳаракатлар жараёнидир. Ўқувчи шахси айнан турли фаолликлар жараёнида шаклланади”-деб ҳисоблайдилар.

А. Н. Леонтьев фикрича, фаолиятнинг асосий психологик назарияси ва таълимга фаолиятли ёндашув қуйидаги ғоялар ва тамойилларни ўзида қамраб олади:

1. Фаолиятга методологик асос бир томондан объектив дунё, иккинчи томондан мияга руҳиятнинг таъсири натижасида вужудга келади.
2. Руҳий таъсирнинг фаоллик касб этиши – бу субъектнинг эҳтиёжи асосида амалга ошади
3. Моддий дунёда субъектни фаолиятга йўналтириш, фаолиятнинг ўзи ҳам ижтимоий муносабатларда таркиб топади.

4. Инсон фаолияти руҳиятини ижтимоий тарихий табиатига боғлиқ бўлиб, бу жараён ижтимоий ҳаётнинг ўзида амалга ошади.

5. Инсон фаолиятида руҳият ички фаолият сифатида намоён бўлади [34].

Барча таҳлилларни умумлаштириб, қуйидаги фикрга келинди:

Фаолият – инсон онги ва тафаккури билан бошқариладиган, ўқувчи шахсининг эҳтиёжларидан келиб чиқадиган, ҳамда эгалланган билимларни татбиқ этиш, ўзгартириш ва такомиллаштиришга қаратилган ўзига хос фаоллик шаклидир.

Билим - шахснинг тафаккур ва онгида тушунчалар, умумлашмалар, маълум образлар кўринишида акс этувчи борлиқ ҳақидаги тизимлаштирилган илмий маълумотлар мажмуи.

Кўникма - шахснинг муайян фаолиятни ташкил эта олиш лаёқати.

Малака - муайян ҳаракат ёки фаолиятни бажаришнинг автоматлаштирилган шакли.

Компетенция - эгалланган билим, кўникма ва малакаларни кундалик ва касбий фаолиятда қўллай олиш лаёқати, қобилияти.

Маълумот - таълим-тарбия натижасида ўзлаштирилган ва тизимлаштирилган билим, ҳосил қилинган кўникма ва малакалар ҳамда таркиб топган дунёқарашлар мажмуи.

Ривожлантириш - шахсда барқарор хусусият ва сифатларни белгиланган талаб ва меъёрлар асосида таркиб топтириш жараёни.

Ривожланиш - шахснинг физиологик ва интеллектуал ўсишида намоён бўладиган миқдор ва сифат ўзгаришлар моҳиятини ифода этувчи мураккаб жараён.

Юқорида берилган категориялар ҳар бир фаннинг ривожланиш босқичида бошқа-бошқа ёндош фанлар билан алоқага киришади ва фаннинг мазмун-моҳиятини изоҳлайди.

Маълумки, ижтимоий тарбия моҳиятини илмий жиҳатдан асослаш маълум педагогик ҳодисанинг муайян вазиятларда намоён бўлиш қонуниятларини билишни тақозо этади. Шу ўринда ихтисослашган ва ижод мактабларини бошқаришда ва ижодкор ўқувчиларни тарбиялашда педагогик бошқарув ҳодисаси мураккаб тузилмага эга бўлиб, унинг умумий моҳиятини тўлақонли англаш учун бир қатор фанларнинг имкониятларига таянилади. Ана шу нуқтаи назардан бошқарув педагогикаси билан қуйидаги фанлар ўртасида яқин алоқадорлик мавжуд, улар:

Фалсафа - шахс ривожланиши жараёнининг диалектик хусусиятлари, вақт, замон, макон, муайян педагогик ғоя, қараш ҳамда таълимотларнинг фалсафий жиҳатлари каби масалаларни таҳлил этишга имкон беради.

Этика - шахс маънавиятини ривожлантириш, унда энг олий инсоний сифатлар, қадриятлар, ахлоқий онг ва маънавий - маърифий маданиятни тарбиялашда муҳим ўрин тутувчи назарий ғояларни педагогик жараёнга татбиқ этишда алоҳида ўрин тутади.

Эстетика - шахс томонидан гўзалликнинг идрок этилиши, уни яратишга интилиши, шунингдек, эстетик дидни камол топтириш ва тарбиялашда муҳим йўналишларни аниқлашга хизмат қилади.

Иқтисод - таълим муассасаларининг фаолиятини йўлга қўйиш, ўқув биоларини қуриш, таълим-тарбия жараёнларини замонавий ташкил этиш ва уларни моддий-техника ва нана технологиялар билан жиҳозлаш каби масалаларнинг иқтисодий жиҳатларини англашга хизмат қилади.

Социология - ижтимоий муносабатлар мазмуни, уларни ташкил этиш шартлари хусусида маълумотларга эга бўлиш асосида таълим-тарбия жараёни иштирокчиларининг ўзаро муносабатларини самарали ташкил этиш учун имконият яратади.

Физиология - ўқув-тарбия жараёнида ўқувчиларнинг физиологик, анатомик хусусиятларини инобатга олиниши учун бошланғич асосларни ўрганишга ёрдам беради.

Гигиена - ўқувчиларнинг саломатлигини муҳофазалаш, уларни жинсий жиҳатдан тўғри ривожлантиришга назарий ва амалий ғояларни тақдим этади.

Психология - шахсда маънавий-ахлоқий, руҳий-интеллектуал, ҳиссий-иродавий сифатларни таркиб топтириш учун замин яратади.

Тарих - педагогика фани тараққиёти, таълим-тарбия жараёнларининг динамик, диалектик хусусиятларини инобатга олиш, шунингдек, тарихий тажрибани ёш авлодга ўргатиш учун манба бўлиб хизмат қилади.

Маданиятшунослик - ўқувчиларда инсоният томонидан яратилган моддий ва маънавий мерос ҳамда маърифий асослари ҳақидаги тасаввурни ривожлантириш, уларда маданий хулқ-атвор хислатларини таркиб топтириш учун хизмат қилади.

Тиббий фанлар - шахснинг физиологик-анатомик жиҳатидан тўғри ривожланишини таъминлаш, унинг организмида намоён бўлаётган айрим нуқсонларни бартараф этишга амалий ёндашув, шунингдек, нуқсонли ўқувчиларни ўқитиш ҳамда тарбиялаш муаммоларини ўрганишда кўмаклашади.

Педагогика фанлари тизими - шахс камолотини таъминлаш, унинг интеллектуал, маънавий-ахлоқий ҳамда жисмоний жиҳатдан ривожланишига эришишда турли ёш давлари, ҳар бир даврнинг ўзига хос жиҳатлари, шунингдек, ўқувчининг физиологик, психологик ҳолатини инобатга олиш мақсадга мувофиқ эканлигини далиллайди. Шу боис яхлит педагогик жараён

муайян туркумни ташкил этувчи педагогик фанлар томонидан ўрганилади. Улар қуйидагилардир:

Умумий педагогика - педагогиканинг контцептуал масалалари ва амалий жиҳатларини тадқиқ этади.

Педагогика назарияси - педагогиканинг умумназарий масалалари, қонуниятлари ва тамойиллари ҳамда таснифлашга оид масалаларни ўрганади.

Педагогика тарихи - педагогик фикрларнинг тараққий этиши, мактаб ва таълим турларининг даврий хусусиятлари, ўзига хос жиҳатлари ва аҳамиятини тадқиқ этади.

Педагогик маҳорат - ўқитувчиларни педагогик фаолиятга самарали тайёрлаш тактикаси, педагогик қобилиятларни ривожлантириш, педагогик маданият ва техникани таркиб топтириш ҳамда нутқ техникасини эгаллаш йўллари ўрганади.

Коррекцион (махсус) педагогика - жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсони бўлган ўқувчиларни тарбиялаш ва ўқитиш билан боғлиқ муаммоларни ўрганади.

Методика - хусусий фанларни ўқитиш мазмуни, қонуниятлари, ташкилий шарт-шароитларини тадқиқ этади.

Педагогик технология - таълим ва тарбия жараёнида замонавий педагогик технологияларни қўллаш, технологик ёндашув асосида таълим ва тарбия жараёнининг самарадорлигини ошириш муаммоларини ўрганади.

Таълим менежменти - таълим муассасаларининг фаолиятини ташкил этиш, бошқариш, назорат қилиш ҳамда истиқболларини белгилаш масалаларини ўрганади.

Ижтимоий педагогика - шахс ижтимоийлашуви, ижтимоий меъёрдан оғишишнинг педагогик диагностикаси, коррекцияси ва реабилитацияси ҳамда ижтимоий-педагогик фаолиятни ташкил этиш масалаларини тадқиқ этади.

Оила педагогикаси - оилавий таълим-тарбия, оилада ўқувчиларни юксак маънавий-ахлоқий сифатлар асосида тарбиялаш, ота-оналарнинг педагогик маданиятини ошириш масалаларини ўрганади.

Халқ педагогикаси - халқ оғзаки ижоди, урф-одатлар, маросимлар, миллий ва ўқувчилар ўйинлари, ўйинчоқлари кабиларда сақланиб қолган педагогик маълумотлар ва миллий тарбияга доир тажрибалар мажмуидир.

Қиёсий педагогика - қиёсий аспектда турли давлат, ҳудуд, умуман дунё миқёсида, турли тарихий даврларда педагогика назарияси ва амалиётининг мавжуд ҳолати, ривожланиш тенденциялари ва қонуниятларини ўрганадиган педагогик фан соҳаси.

Педагогик инноватика - педагогик инновацияларнинг юзага келиши ва ривожланиши қонуниятларини ўрганадиган, шунингдек педагогик анъаналар билан истиқболдаги таълим лойиҳаларининг ўзаро алоқадорлигини таъминлайдиган фан.

Педагогик аксиология- таълим олувчи ва таълимни қадрият деб эътироф этган ҳолда, таълимий қадриятларни ўрганиш ҳамда таълим-тарбияга аксиологик ёндашувни қарор топтиришга хизмат қилувчи педагогик билимлар соҳасидир.

Нейропедагогика - бу бош мия (ўнг ва чап мия ярим шарлари) фаолияти ва тузилишидаги функционал тафовутлар тўғрисидаги билимлар ҳамда мазкур билимларни таълим-тарбия жараёнида қўллай олиш ҳақидаги амалий фан соҳаси.

Музей педагогикаси - педагогика, психология ва музейшуносликнинг ўзаро уйғунлиги натижасида шаклланган фан соҳаси бўлиб, музей муҳитида таълим-тарбия бериш йўллари тадқиқ этади. Музейдаги мазкур маърифий йўналиш билан шуғулланадиган ходим музей педагоги деб аталади.

Педагогик антропология - фалсафий, ижтимоий, психологик антропология қонуниятларига асосланган ҳолда таълим олувчи учун қулай ва индивидуал шарт-шароитларни яратиш ҳамда таълимнинг антропологик модели ва технологиясини ўрганувчи фан соҳаси.

Педагогик акмеология - барча ёш даврлари психологияси билан боғлиқликда жадал ривожланаётган шахснинг етук ривожланиш чўққиси - «акме шахс» даражасига етказиш қонуниятлари, техника ва технологиясини тадқиқ этади.

Педагогиканинг методологияси. Педагогика фани ривожини муайян педагогик муаммоларни тадқиқ этиш мақсадида олиб борилган тадқиқот ишларининг ғояси, мазмуни ҳамда натижалари ҳисобига таъминланади. Ижтимоий ва ишлаб чиқариш жараёнининг кескин ривожланиши шахсни ҳар томонлама камол топтириш имконини берувчи омил ҳамда педагогик шарт-шароитларни аниқлаш, жамият ва шахс маънавиятига зиён етказувчи ҳолатларни бартараф этишни тақозо қилади. Тарбия жараёнларининг моҳиятини англаш уларни кенг ёки тор доирада ўрганиш, мавжуд кўрсаткичлар воситасида уларнинг содир бўлиш сабабларини ўрганиш, зарур чора-тадбирларни белгилаш илмий изланишларни ташкил этиш заруриятини юзага келтиради. Педагогик изланишларнинг самарали кечиши бир қатор объектив ва субъектив омилларга боғлиқ. Мазкур жараёнда мақсадга мувофиқ келувчи, мақбул, айтилиш вақтда самарали бўлган методларни танлай олиш ҳам муҳимдир.

Педагогик илмий-тадқиқот методлари шахсни тарбиялаш, унга муайян йўналишларда чуқур, пухта илмий билимларни бериш тамойиллари, объектив ва

субъектив омилларини аниқловчи педагогик жараённинг ҳақиқий моҳияти, алоқа ва қонуниятларини махсус текшириш ва билиш усуллари дир.

Айни вақтда, Ўзбекистон Республикасида педагогик йўналишда олиб борилаётган илмий изланишлар диалектик ёндашувга асосланади. Педагогик ҳодиса, воқелик ва уларнинг қонуниятларини аниқлашга, бундай ёндашувли педагогик ҳодиса ва жараёнларнинг умумий алоқаси, уларнинг изчил, узлуксиз ривожланиши, ўқувчининг ёши, унинг физиологик ривожланиши унинг психологик, интеллектуал жиҳатдан такомиллаштириб боришини таъминлаши, қарама-қаршиликларнинг шахс камолотини таъминлашдаги ўрни ва роли, шунингдек, диалектика категорияларининг аҳамиятини эътироф этади.

Шу ўринда мисол тариқасида педагогик илмий тадқиқотларни амалга ошириш жараёни ҳақида айрим мулоҳазаларимизни баён қиламиз. Педагогик илмий тадқиқотларни мураккаб, муайян муддатни тақозо этувчи, изчиллик, узлуксизлик, тизимлилик ҳамда аниқ мақсад каби хусусиятларга эга бўлган жараён бўлиб, унинг самарали бўлиши учун бир қатор шартларга риоя этиш зарур. Улар қуйидагилар дир:

- муаммонинг долзарблиги ва мавзунинг аниқ белгиланганлиги;
- илмий фаразларнинг тўғри шакллантирилганлиги;
- вазифаларнинг тадқиқот мақсади асосида тўғри белгиланганлиги;
- тадқиқот методлар тизимига нисбатан объектив ёндашув;
- тажриба-синов ишлари жараёнига жалб этилувчи респондентларнинг ёш, психологик ва шахсий хусусиятлари, шунингдек, шахс ривожланиши қонуниятларининг тўғри ҳисобга олинганлиги;
- тадқиқот натижаларини олдиндан ташхислаш ва унинг натижаларини тадбиқ қилиш;
- тадқиқот натижаларининг кафолатланганлиги ва жорийланганлиги.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори, “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”, Тошкент ш., 2017 йил 20 апрель, ПҚ-2909-сон.
2. 2017 йил 30 сентябрь; Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида”ги ПҚ-3304-сонли қарори, 2017 йил 30 сентябрь.
3. Рахимов О.Д. “Таълим сифати – ҳаёт сифати” // Ўқув-услугий қўлланма. Қарши. 2015. - Б. 10.

4. Селезнева Н.А. Качество высшего образования как объект системного исследования. Изд. 4-е, стереотипное. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 95 с.
5. Сластенин, В.А., Исаев, И.Ф., Мищенко, А.И, Шиянов, Е.Н. Педагогика: Учеб. пособие для студ. пед. учебных заведений / Под ред. В.А. Сластенина. М.: Школа-Пресс, 1997. - 512 с.
6. Тилакова М.А. VIII-IX синф ўқувчиларида синфдан ташқари машғулотларда креатив қобилиятларни ривожлантиришнинг педагогик шарт-шароитлари // Педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори дисс.. Чирчик. 2019. –Б. 190.
7. Тоштемирова С.А. Умумтаълим муассасаларида таълим кластерини жорий қилишнинг назарий асослари ва амалий жиҳатлари // Услубий қўлланма. –Т.: 2020. - 75 б.